

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 18ης Ιουλίου 2007*

Στην υπόθεση C-367/05,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ, που υπέβαλε το Hof van Cassatie (Βέλγιο) με απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2005, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Σεπτεμβρίου 2005, στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας κατά της

Norma Kraaijenbrink,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J. Klučka, R. Silva de Lapuerta, J. Makarczyk και L. Bay Larsen (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Ιουλίου 2006,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η N. Kraaijenbrink, εκπροσωπούμενη από τον M. De Boel, advocaat,
- το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενο από τη H. G. Sevenster,
- η Τσεχική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον T. Boček,
- η Ελληνική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον Μ. Απέσσο καθώς και τις Σ. Τρεκλή και Μ. Τασσοπούλου,
- το Βασίλειο της Ισπανίας, εκπροσωπούμενο από τον Μ. Muñoz Pérez,
- η Δημοκρατία της Αυστρίας, εκπροσωπούμενη από τη C. Pesendorfer,
- η Δημοκρατία της Πολωνίας, εκπροσωπούμενη από τον J. Pietras,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους W. Bogensberger και R. Troosters,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Δεκεμβρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 54, σε συνδυασμό με το άρθρο 71, της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (ΕΕ 2000, L 239, σ. 19, στο εξής: ΣΕΣΣ), που υπεγράφη στις 19 Ιουνίου 1990 στο Σένγκεν (Λουξεμβούργο).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας κινηθείσας στο Βέλγιο κατά της N. Kraaijenhriink για την τέλεση πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη εμπορία ναρκωτικών.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Κατά το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο προσαρτήθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (στο εξής: πρωτόκολλο), δεκατρία

κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων καταλέγονται το Βασίλειο του Βελγίου και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εξουσιοδοτούνται να θεσπίσουν μεταξύ τους, στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο της Ένωσης, και των Συνθηκών ΕΕ και ΕΚ, στενότερη συνεργασία στον τομέα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν, όπως αυτό προσδιορίζεται στο παράρτημα του εν λόγω πρωτοκόλλου.

- 4 Στο κεκτημένο του Σένγκεν, όπως έχει καθοριστεί, περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, η οποία υπογράφηκε στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985 (ΕΕ 2000, L 239, σ. 13), καθώς και η ΣΕΣΣ.
- 5 Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου, από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, την 1η Μαΐου 1999, το κεκτημένο του Σένγκεν έχει απευθείας εφαρμογή εντός των δεκατριών κρατών μελών που αναφέρονται στο άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αυτού.
- 6 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του πρωτοκόλλου, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε στις 20 Μαΐου 1999 την απόφαση 1999/436/ΕΚ, για τον καθορισμό, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν (ΕΕ L 176, σ. 17). Από το άρθρο 2 της αποφάσεως αυτής, σε συνδυασμό με το παράρτημά της Α, προκύπτει ότι το Συμβούλιο καθόρισε, αφενός, τα άρθρα 34 ΕΕ και 31 ΕΕ και, αφετέρου, τα άρθρα 34 ΕΕ, 30 ΕΕ και 31 ΕΕ, που περιλαμβάνονται στον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος επιγράφεται: «Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις», ως νομικές βάσεις αντιστοίχως των άρθρων 54 έως 58 και 71 της ΣΕΣΣ.

- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 3, το οποίο επιγράφεται «Εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*», του τίτλου III αυτής, ο οποίος επιγράφεται «Αστυνομία και ασφάλεια»:

«Όποιος [καταδικάστηκε ή αθωώθηκε] αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρον όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει ήδη εκτισθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτισθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλομένου μέρους που επέβαλε την καταδίκη.»

- 8 Το άρθρο 58 της ΣΕΣΣ, που περιλαμβάνεται στο ίδιο αυτό κεφάλαιο, ορίζει τα εξής:

«Οι προηγούμενες διατάξεις δεν εμποδίζουν την εφαρμογή ευρύτερων εθνικών διατάξεων που αφορούν την εφαρμογή της αρχής “*ne bis in idem*” η οποία συνδέεται με τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί στο εξωτερικό.»

- 9 Το άρθρο 71 της ΣΕΣΣ, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο 6, το οποίο επιγράφεται «Ναρκωτικά», του ίδιου τίτλου III, ορίζει τα εξής:

«1. Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση, όσον αφορά την άμεση ή έμμεση διάθεση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών οποιασδήποτε μορφής, περιλαμβανομένης και της ινδικής καννάβεως, καθώς και την κατοχή των εν λόγω προϊόντων και ουσιών με σκοπό τη διάθεση ή την εξαγωγή τους, να λάβουν σε συμφωνία με τις υφιστάμενες συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών [...], κάθε απαραίτητο μέτρο για την πρόληψη και την καταστολή της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών.»

2. Τα συμβαλλόμενα μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προλαμβάνουν και να καταστέλλουν με τη βοήθεια διοικητικών και ποινικών μέτρων την παράνομη εξαγωγή ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών, περιλαμβανομένης και της ινδικής καννάβεως, καθώς και την πώληση, την προμήθεια και την παράδοση των εν λόγω προϊόντων και ουσιών [...].

[...]

5. Όσον αφορά την καταπολέμηση της παράνομης ζήτησης ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών οποιασδήποτε μορφής, περιλαμβανομένης και της ινδικής καννάβεως, τα συμβαλλόμενα μέρη θα λάβουν κάθε δυνατό μέτρο για την πρόληψη και καταπολέμηση των αρνητικών επιπτώσεων της παράνομης αυτής ζήτησης. [...]

- ¹⁰ Από την ενημέρωση σχετικά με την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* την 1η Μαΐου 1999 (ΕΕ L 114, σ. 56), προκύπτει ότι το Βασίλειο του Βελγίου προέβη σε δήλωση βάσει του άρθρου 35, παράγραφος 2, ΕΕ, με την οποία δήλωσε ότι αποδέχεται την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 35, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΕΕ.

Το διεθνές δίκαιο

- ¹¹ Το άρθρο 36 της ενιαίας συμβάσεως για τα ναρκωτικά, η οποία συνάφθηκε στη Νέα Υόρκη στις 30 Μαρτίου 1961, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: ενιαία σύμβαση), έχει ως εξής:

«1. α) Με την επιφύλαξη των οικείων συνταγματικών διατάξεων, έκαστο συμβαλλόμενο Μέρος θα λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε η καλλιέργεια

και η παραγωγή, η παρασκευή, η εξαγωγή, η κατοχή, η προσφορά, η διάθεση προς πώληση, η διανομή, η αγορά, η πώληση, η παράδοση για οποιαδήποτε αιτία, η πρακτόρευση, η αποστολή, η διαμετακόμιση, η μεταφορά, η εισαγωγή και η εξαγωγή ναρκωτικών που δεν συνάδουν με τις διατάξεις της παρούσας Συμβάσεως ή κάθε άλλη πράξη που κατά την άποψη του εν λόγω Μέρους αντιβαίνει στις διατάξεις της παρούσας Συμβάσεως, να συνιστούν αξιόποινες πράξεις όταν διαπράττονται εκουσίως και ώστε οι βαριές αξιόποινες πράξεις να τιμωρούνται με την κατάλληλη ποινή, ιδίως με φυλάκιση και με άλλες ποινές στερητικές της ελευθερίας.

[...]

2. Με την επιφύλαξη των συνταγματικών διατάξεων εκάστου συμβαλλομένου Μέρους, του νομικού συστήματος και της εθνικής νομοθεσίας του:

- α) i) κάθε μία από τις αξιόποινες πράξεις που απαριθμούνται στην παράγραφο 1 θα θεωρείται ως ξεχωριστή αξιόποινη πράξη αν αυτές διαπράττονται σε διαφορετικές χώρες·
- ii) η εκ προθέσεως συμμετοχή σε οποιαδήποτε εκ των ανωτέρω παραβάσεων, η συνεργασία ή συμφωνία για τέλεση ή απόπειρα τέλεσης, καθώς και οι προπαρασκευαστικές πράξεις και οι χρηματικές συναλλαγές που πραγματοποιήθηκαν εκ προθέσεως και αφορούν τις παραβάσεις που ορίζονται στο άρθρο αυτό, θα αποτελούν αξιόποινες πράξεις τιμωρούμενες με τις ποινές που προβλέπονται στην παράγραφο 1·

[...]».

Το εθνικό δίκαιο

- 12 Το άρθρο 65 του βελγικού ποινικού κώδικα ορίζει τα εξής:

«Όταν το ίδιο πραγματικό περιστατικό συνιστά πλείονες παραβάσεις ποινικών διατάξεων ή όταν διάφορες παραβάσεις που υποβάλλονται προς κρίση ταυτόχρονα στο ίδιο δικαστήριο της ουσίας συνιστούν τη διαδοχική και συνεχή εκδήλωση της ίδιας εγκληματικής πρόθεσης, επιβάλλεται μόνον η βαρύτερα των ποινών.

Το δικαστήριο της ουσίας, όταν διαπιστώνει ότι παραβάσεις ποινικών διατάξεων για τις οποίες έχει εκδοθεί προηγουμένως αμετάκλητη απόφαση και ορισμένα άλλα πραγματικά περιστατικά τα οποία του έχουν υποβληθεί προς κρίση και τα οποία, αν υποθεθούν υποδεδειγμένα, είναι προτερόχρονα της εν λόγω αποφάσεως και συνιστούν μαζί με τις πρώτες τη διαδοχική και συνεχή εκδήλωση της ίδιας εγκληματικής πρόθεσης, λαμβάνει υπόψη, για τον καθορισμό της ποινής, τις ήδη επιβληθείσες ποινές. Αν θεωρεί ότι οι ποινές αυτές αρκούν για τον δίκαιο κολασμό του συνόλου των παραβάσεων, αποφαινεται επί της ενοχής και παραπέμπει με την απόφασή του στις ήδη επιβληθείσες ποινές. Το σύνολο των ποινών που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου αυτού δεν μπορεί να υπερβεί το ανώτατο όριο της βαρύτερας των ποινών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Η Ν. Kraaijenbrink, υπήκοος των Κάτω Χωρών, καταδικάστηκε με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1998 του Arrondissementsrechtbank te Middelburg (Κάτω Χώρες) σε ποινή φυλακίσεως έξι μηνών με αναστολή για αποδοχή χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπόριο ναρκωτικών, πράξη τελεσθείσα επανειλημμένως στις Κάτω Χώρες μεταξύ του Οκτωβρίου 1994 και του Μαΐου 1995, κατά παράβαση του άρθρου 416 του ολλανδικού ποινικού κώδικα (Wetboek van Strafrecht).

- 14 Με απόφαση της 20ής Απριλίου 2001, το rechtbank van eerste aanleg te Gent καταδίκασε την N. Kraaijenbrink σε ποινή φυλακίσεως δύο ετών για διάφορες παραβάσεις του άρθρου 505 του βελγικού ποινικού κώδικα, λόγω πράξεων αγοραπωλησίας συναλλάγματος που τελέστηκαν στο Βέλγιο, μεταξύ του Νοεμβρίου 1994 και του Φεβρουαρίου 1996, διά χρηματικών ποσών προερχομένων από πράξεις εμπορίας ναρκωτικών, οι οποίες τελέστηκαν στις Κάτω Χώρες. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε με απόφαση της 15ης Μαρτίου 2005 του hof van beroep te Gent, correctionele kamer.
- 15 Τα δύο αυτά δικαστήρια, αναφερόμενα στο άρθρο 71 της ΣΕΕΣΣ και στο άρθρο 36, παράγραφος 2, στοιχείο α', περιπτώσεις i και ii, της ενιαίας συμβάσεως, θεώρησαν ότι η N. Kraaijenbrink δεν μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 54 της ΣΕΕΣΣ. Συγκεκριμένα, θεώρησαν ότι τα εγκλήματα αποδοχής χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπορία ναρκωτικών που τελέστηκαν στις Κάτω Χώρες και οι πράξεις νομιμοποίησης εσόδων προερχομένων από την εμπορία αυτή που τελέστηκαν στο Βέλγιο έπρεπε να θεωρηθούν εντός του τελευταίου αυτού κράτους ως χωριστά πραγματικά περιστατικά, παρά την ενότητα προθέσεως μεταξύ των εγκλημάτων αποδοχής προϊόντων εγκλήματος που τελέστηκαν στις Κάτω Χώρες και των εγκλημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που τελέστηκαν στο Βέλγιο.
- 16 Η N. Kraaijenbrink άσκησε κατόπιν αυτού αναίρεση, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, παραβίαση της αρχής ne bis in idem του άρθρου 54 της ΣΕΕΣΣ.
- 17 Το Hof van Cassatie παρατηρεί καταρχάς ότι, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της N. Kraaijenbrink, η διαπίστωση ότι υφίσταται «ενότητα προθέσεως» μεταξύ των παράνομων συμπεριφορών στις Κάτω Χώρες και του εγκλήματος νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που τελέστηκε στο Βέλγιο δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε τη διαπίστωση ότι τα χρηματικά ποσά τα οποία αφορούσαν οι πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο Βέλγιο είναι τα χρηματικά ποσά που προέρχονταν από την εμπορία ναρκωτικών για την αποδοχή των οποίων η N. Kraaijenbrink είχε ήδη καταδικαστεί στις Κάτω Χώρες.

- 18 Αντιθέτως, από την απόφαση του hof van beroep te Gent της 15ης Μαρτίου 2005, κατά της οποίας ασκήθηκε η αναίρεση, προκύπτει ότι πρόκειται, στα δύο συμβαλλόμενα κράτη, για διαφορετικά πραγματικά περιστατικά τα οποία αποτελούν ωστόσο τη διαδοχική και συνεχή εκδήλωση της ίδιας εγκληματικής προθέσεως, οπότε, αν όλες οι σχετικές πράξεις είχαν τελεστεί στο Βέλγιο, θα εθεωρούντο ως ένα και το αυτό νομικό γεγονός το οποίο θα είχε κριθεί σύμφωνα με το άρθρο 65 του βελγικού ποινικού κώδικα.
- 19 Επομένως, το Hof van Cassatie θεωρεί ότι ανακύπτει το ζήτημα αν η έννοια των «ιδίων πραγματικών περιστατικών» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ πρέπει να ερμηνευθεί ως καλύπτουσα διαφορετικά πραγματικά περιστατικά συνιστάμενα, αφενός, στην κατοχή εντός συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπορία ναρκωτικών και, αφετέρου, στην πώληση σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος εντός άλλου κράτους μέλους χρηματικών ποσών της ίδιας προελεύσεως.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hof van Cassatie αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 54 της [ΣΕΣΣ], σε συνδυασμό με το άρθρο 71 της ίδιας συμβάσεως, την έννοια ότι αξιόπινες πράξεις που συνίστανται στην εντός των Κάτω Χωρών κτήση, κατοχή και/ή μεταβίβαση χρηματικών ποσών σε αλλοδαπό νόμισμα προερχόμενων από την εμπορία ναρκωτικών (για τις οποίες ασκήθηκε ποινική δίωξη και εκδόθηκε καταδικαστική απόφαση στις Κάτω Χώρες για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος τελεσθείσα κατά παράβαση του άρθρου 416 του Ποινικού Κώδικα), πράξεις οι οποίες είναι διαφορετικές από τις αξιόπινες πράξεις που συνίστανται στην πώληση σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος στο Βέλγιο χρηματικών ποσών κτηθέντων στις Κάτω Χώρες κατά την άσκηση της εμπορίας ναρκωτικών (για τις οποίες ασκήθηκε ποινική δίωξη στο Βέλγιο για αποδοχή προϊόντων εγκλήματος και για άλλες πράξεις που αφορούν πράγματα κτηθέντα μέσω αξιόποινης πράξης σύμφωνα με το άρθρο 505 του Ποινικού Κώδικα), πρέπει επίσης να θεωρούνται “ίδια πραγματικά περιστατικά” κατά την έννοια του προπαρατεθέντος άρθρου 54, στην περίπτωση κατά την οποία ο δικαστής διαπιστώνει ότι συνδέονται με ενότητα προθέσεως και συνιστούν επομένως, από νομική άποψη, ένα και το αυτό περιστατικό;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Έχει η φράση “δεν μπορεί να διωχθεί [...] για τα ίδια πραγματικά περιστατικά” που περιλαμβάνεται στο άρθρο 54 της [ΣΕΣΣ] την έννοια ότι, αν η έκφραση τα “ίδια πραγματικά περιστατικά” καλύπτει επίσης διαφορετικά περιστατικά που συνδέονται με ενότητα προθέσεως και συνιστούν συνεπώς ένα και το αυτό περιστατικό, τούτο συνεπάγεται ότι όποιος κατηγορείται για το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στο Βέλγιο δεν μπορεί πλέον να διωχθεί αφ’ ης στιγμής καταδικάστηκε στις Κάτω Χώρες για άλλες πράξεις τελεσθείσες με την ίδια πρόθεση, ανεξαρτήτως όλων των άλλων πράξεων που τελέστηκαν κατά την ίδια περίοδο οι οποίες όμως έγιναν γνωστές ή διώχθηκαν στο Βέλγιο μόνο μετά την έκδοση της αλλοδαπής αποφάσεως, όταν κατά της αποφάσεως αυτής δεν συγχωρείται πλέον η άσκηση ενδίκου μέσου, ή έχει την έννοια ότι σε μια τέτοια περίπτωση το δικαστήριο της ουσίας μπορεί να επιβάλει συντρέχουσα ποινή, για τις άλλες αυτές πράξεις, λαμβάνοντας υπόψη τις ήδη επιβληθείσες ποινές, εκτός αν θεωρεί ότι οι άλλες αυτές ποινές συνιστούν δίκαιο κατά την κρίση του κολασμό όλων των εγκλημάτων και χωρίς το σύνολο των επιβληθεισών ποινών να μπορεί να υπερβεί το ανώτατο όριο της βαρύτερας των ποινών;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

21 Από τη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, εν προκειμένω, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας της ΣΕΣΣ δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ.

22 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ έχει εφαρμογή *ratione temporis* σε μια ποινική διαδικασία όπως αυτή της υποθέσεως στην κύρια δίκη. Συγκεκριμένα, να μεν είναι γεγονός ότι η ΣΕΣΣ δεν ήταν ακόμη σε ισχύ στις Κάτω Χώρες κατά τον χρόνο της εκδόσεως της πρώτης καταδικαστικής αποφάσεως κατά της Ν. Kraaijenbrink εντός του κράτους αυτού, πλην όμως ήταν σε ισχύ εντός των

δύο οικείων κρατών κατά την εκτίμηση των προϋποθέσεων εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem* από το δικαιοδοτικό όργανο ενώπιον του οποίου διεξήχθη η δεύτερη διαδικασία, από την οποία προέρχεται η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 9ης Μαρτίου 2006, C-436/04, Van Esbroeck, Συλλογή 2006, σ. I-2333, σκέψη 24).

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 23 Πρέπει εκ προοιμίου να διευκρινιστεί ότι η αναφερόμενη στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα περίπτωση ότι ο νομικός χαρακτηρισμός των πραγματικών περιστατικών για τα οποία εκδόθηκε καταδικαστική απόφαση εντός του πρώτου συμβαλλομένου κράτους είναι διαφορετικός από αυτόν των πραγματικών περιστατικών για τα οποία ασκήθηκε δίωξη εντός του δευτέρου δεν ασκεί επιρροή, καθόσον ο διαφορετικός νομικός χαρακτηρισμός των ίδιων πραγματικών περιστατικών εντός δύο διαφορετικών συμβαλλομένων κρατών δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Van Esbroeck, σκέψη 31).
- 24 Περαιτέρω, το άρθρο 71 της ΣΕΣΣ, το οποίο επίσης αναφέρεται στο πρώτο ερώτημα, δεν περιέχει κανένα στοιχείο βάσει του οποίου να μπορεί να περιορισθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Van Esbroeck, σκέψη 40). Εξ αυτού προκύπτει ότι η παραπομπή του άρθρου 71 της ΣΕΣΣ στις υφιστάμενες συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμποδίζει την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Van Esbroeck, σκέψη 41).
- 25 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν η έννοια των «ιδίων πραγματικών περιστατικών» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ πρέπει να θεωρηθεί ότι καλύπτει

διαφορετικά πραγματικά περιστατικά συνιστάμενα, μεταξύ άλλων, αφενός, στην κατοχή εντός συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπορία ναρκωτικών και, αφετέρου, στην πώληση σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος ευρισκόμενα εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών της ίδιας προελεύσεως, όταν το εθνικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου διεξάγεται η δεύτερη ποινική διαδικασία διαπιστώνει ότι τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά συνδέονται με την ίδια εγκληματική πρόθεση.

- 26 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το μοναδικό κατάλληλο κριτήριο για την εφαρμογή του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ είναι το κριτήριο της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, υπό την έννοια ότι πρόκειται για σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους (βλ. αποφάσεις Van Esbroeck, προαναφερθείσα, σκέψη 36· της 28ης Σεπτεμβρίου 2006, C-467/04, Gasparini κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-9199, σκέψη 54, και C-150/05, Van Straaten, Συλλογή 2006, σ. I-9327, σκέψη 48).
- 27 Για να καθοριστεί αν υφίσταται ένα τέτοιο σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων, οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να εξετάσουν αν τα πραγματικά περιστατικά των δύο διαδικασιών συνιστούν ένα σύνολο περιστατικών άρρηκτα συνδεδεμένων κατά χρόνο, τόπο και αντικείμενο (βλ., κατ' αυτή την έννοια, προαναφερθείσες αποφάσεις Van Esbroeck, σκέψη 38· Gasparini κ.λπ., σκέψη 56, καθώς και Van Straaten, σκέψη 52).
- 28 Επομένως, σημείο αφετηρίας της εκτιμήσεως της εννοίας των «ιδίων πραγματικών περιστατικών» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ αποτελεί η συνολική συνεκτίμηση των συγκεκριμένων παράνομων συμπεριφορών για τις οποίες ασκήθηκαν ποινικές διώξεις ενώπιον δικαστηρίων των δύο συμβαλλομένων κρατών. Έτσι, το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ μπορεί να τύχει εφαρμογής μόνον εφόσον το δικαστήριο ενώπιον του οποίου διεξάγεται η δεύτερη ποινική διαδικασία διαπιστώσει ότι τα πραγματικά περιστατικά, λόγω του ότι συνδέονται κατά χρόνο, τόπο και αντικείμενο, συνιστούν ένα άρρηκτο σύνολο.

- 29 Αντιθέτως, αν τα πραγματικά περιστατικά δεν αποτελούν ένα τέτοιο σύνολο, το γεγονός και μόνον ότι το δικαστήριο ενώπιον του οποίου διεξάγεται η δεύτερη διαδικασία διαπιστώνει ότι ο υποτιθέμενος αυτουργός των πράξεων αυτών ενήργησε με την ίδια εγκληματική πρόθεση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αρκεί για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη ενός συνόλου συγκεκριμένων περιστάσεων άρρηκτα συνδεδεμένων μεταξύ τους που εμπίπτει στην έννοια των «ιδίων πραγματικών περιστατικών» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ.
- 30 Όπως τόνισε, μεταξύ άλλων, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ένας υποκειμενικός σύνδεσμος μεταξύ των πραγματικών περιστατικών για τα οποία ασκήθηκαν ποινικές διώξεις εντός δύο διαφορετικών συμβαλλομένων κρατών δεν εξασφαλίζει οπωσδήποτε την ύπαρξη αντικειμενικού συνδέσμου μεταξύ των εν λόγω πραγματικών περιστατικών τα οποία, κατά συνέπεια, θα μπορούσαν να διακριθούν από την άποψη του χρόνου και του τόπου, καθώς και ως εκ της φύσεως τους.
- 31 Όσον αφορά ειδικότερα μια κατάσταση όπως η επίμαχη στο πλαίσιο της κύριας δίκης, στην οποία δεν έχει σαφώς αποδειχθεί ότι οι παράνομες συμπεριφορές εντός των δύο συμβαλλομένων κρατών αφορούν, εν όλω ή εν μέρει, τα ίδια χρηματικά κέρδη που προέρχονται από την εμπορία ναρκωτικών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, καταρχήν, μια τέτοια κατάσταση μπορεί να εμπίπτει στην έννοια των «ιδίων πραγματικών περιστατικών» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ μόνον αν μπορεί να αποδειχθεί ένας αντικειμενικός σύνδεσμος μεταξύ των χρηματικών ποσών στις δύο διαδικασίες.
- 32 Συναφώς, απόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές να εκτιμήσουν αν ο βαθμός ταυτότητας και συνάφειας μεταξύ όλων των πραγματικών περιστάσεων τις οποίες αφορούν οι εν λόγω ποινικές διαδικασίες κατά του ίδιου προσώπου εντός των δύο οικείων συμβαλλομένων κρατών είναι τέτοιος ώστε είναι δυνατόν να διαπιστωθεί ότι πρόκειται για τα «ιδία πραγματικά περιστατικά» κατά το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ.
- 33 Επιπλέον, στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να διευκρινιστεί ότι από το άρθρο 58 της ΣΕΣΣ προκύπτει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να εφαρμόζουν ευρύτερες εθνικές διατάξεις που αφορούν την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*, η οποία συνδέεται με τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί στην αλλοδαπή.

- 34 Ωστόσο, το άρθρο 58 της ΣΕΣΣ ουδόλως επιτρέπει σε συμβαλλόμενο κράτος να απόσχει από τη διεξαγωγή δίκης για αξιόποινη πράξη συνδεδεμένη με τα ναρκωτικά, κατά παράβαση των υποχρεώσεων του που απορρέουν από το άρθρο 71 της ΣΕΣΣ, σε συνδυασμό με το άρθρο 36 της ενιαίας συμβάσεως, για τον λόγο και μόνον ότι ο κατηγορούμενος έχει ήδη καταδικαστεί εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους για άλλες αξιόποινες πράξεις υπαγορευόμενες από την ίδια εγκληματική πρόθεση.
- 35 Αντιθέτως, οι εν λόγω διατάξεις δεν απαγορεύουν, στο εθνικό δίκαιο, οι αρμόδιες αρχές ενώπιον των οποίων διεξάγεται μια δεύτερη διαδικασία να λαμβάνουν υπόψη, για τον καθορισμό της ποινής, τις κυρώσεις που έχουν ενδεχομένως ήδη επιβληθεί κατά την πρώτη διαδικασία.
- 36 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει, κατά συνέπεια, να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ έχει την έννοια ότι:
- το κατάλληλο κριτήριο για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου είναι το κριτήριο της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, υπό την έννοια ενός συνόλου περιστατικών συνδεδεμένων άρρηκτα μεταξύ τους, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού των περιστατικών αυτών ή του προστατευομένου εννόμου συμφέροντος·
 - διαφορετικά πραγματικά περιστατικά, συνιστάμενα, μεταξύ άλλων, αφενός, στην κατοχή εντός συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπορία ναρκωτικών και, αφετέρου, στην πώληση σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος ευρισκομένων εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων επίσης από την ίδια εμπορία δεν πρέπει να θεωρούνται «ίδια πραγματικά περιστατικά» κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ για τον λόγο και μόνον ότι η αρμόδια εθνική αρχή διαπιστώνει ότι τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά συνδέονται με την ίδια εγκληματική πρόθεση·

- εναπόκειται στην εν λόγω εθνική αρχή να εκτιμήσει αν ο βαθμός ταυτότητας και συνάφειας μεταξύ όλων των πραγματικών περιστατικών που πρέπει να συγκρίνει είναι τέτοιος ώστε να είναι δυνατόν, ενόψει του προαναφερθέντος καταλλήλου κριτηρίου, να διαπιστωθεί ότι πρόκειται για τα «ίδια πραγματικά περιστατικά» κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 37 Το δεύτερο ερώτημα υποβλήθηκε μόνο για την περίπτωση κατά την οποία από την απάντηση στο πρώτο ερώτημα θα προέκυπτε ότι η κοινή εγκληματική πρόθεση αποτελεί, αυτή καθαυτή, επαρκή προϋπόθεση η οποία, εφόσον πληρούται, καθιστά δυνατόν να θεωρηθούν ακόμη και διαφορετικά πραγματικά περιστατικά ως «ίδια πραγματικά περιστατικά» κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.
- 38 Δεδομένου ότι από την απάντησή που το Δικαστήριο έδωσε στο πρώτο ερώτημα δεν προκύπτουν τα ανωτέρω, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 54 της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, που υπεγράφη στις 19 Ιουνίου 1990 στο Σένγκεν (Λουξεμβούργο), έχει την έννοια ότι:

- το κατάλληλο κριτήριο για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου είναι το κριτήριο της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, υπό την έννοια ενός συνόλου περιστατικών συνδεομένων άρρηκτα μεταξύ τους, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού των περιστατικών αυτών ή του προστατευόμενου εννόμου συμφέροντος·
- διαφορετικά πραγματικά περιστατικά, συνιστάμενα, μεταξύ άλλων, αφενός, στην κατοχή εντός συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων από εμπορία ναρκωτικών και, αφετέρου, στην πώληση σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος ευρισκομένων εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους χρηματικών ποσών προερχομένων επίσης από την ίδια εμπορία δεν πρέπει να θεωρούνται «ίδια πραγματικά περιστατικά» κατά την έννοια του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν για τον λόγο και μόνον ότι η αρμόδια εθνική αρχή διαπιστώνει ότι τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά συνδέονται με την ίδια εγκληματική πρόθεση·
- εναπόκειται στην εν λόγω εθνική αρχή να εκτιμήσει αν ο βαθμός ταυτότητας και συνάφειας μεταξύ όλων των πραγματικών περιστατικών που πρέπει να συγκρίνει είναι τέτοιος ώστε να είναι δυνατόν, ενόψει του προαναφερθέντος καταλλήλου κριτηρίου, να διαπιστωθεί ότι πρόκειται για τα «ίδια πραγματικά περιστατικά» κατά την έννοια του άρθρου 54 της συμβάσεως εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν.

(υπογραφές)